

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

E. R. Postma / Eindhoven

Het is nú de tijd... (1 Pt. 4 : 17-19)

Het lied van het laatste der tijden

*„Het zal zijn in het laatste der tijden
dat de berg van de tempel verheerlijkt zal staan
dat de wegen er heen zullen leiden
en de volken der aarde op weg zullen gaan
om de rechten des Heren te leren
zich tot God en elkaar te bekeren.”*

De eerste strophe van Lied 23 uit het liedboek. In één adem, zonder een enkele punt of komma, gedicht door de onvergetelijke dominee-dichter Jan Wit. Een bijbellied naar Jesaja 2 : 2-5. Getoonzet met een 'ijzersterke' melodie door Frits Mehrrens. Muzikale zinnen, nee, één muzikale zin die er bijna letterlijk wordt ingehamerd: „De smidse-in-hope uit de derde strofe bracht mij op het martellato-ritme” schrijft hij in het Compendium. Martellato (van Italiaans, martello, hamer): hame-rend (van bijv. het rythme in de muziek).

Is het een wonder dat zo'n lied bij je boven komt als je nog eens nadenkt over Petrus' woorden: „het einde is nabij gekomen” en „het is nu de tijd dat het oordeel begint bij het huis Gods” (1 Pt. 4 : 7 en 17)? Zeker als Petrus in zijn tweede brief ook nog eens de spotters van zijn tijd aan het woord laat komen met hun vraag: „Waar blijft de belofte van zijn komst” d.i. zijn beloofde komst?

Om even verder te verzekeren: „maar de dag des Heren zal komen als een dief” (2 Pt. 3 : 3, 4 en 10).

Overspannen?

Petrus' woorden, en niet minder die van Paulus (bijv. 1 Thess. 5 : 2) hebben al heel wat pennen in beweging gebracht. De beide apostelen, en niet minder de eerste christengemeenten, zouden hebben geleefd in een overspannen wederkomst-verwachting. Zó sterk en overtrokken, dat Paulus in een tweede brief haastig de gedachtenstroom moet indammen: „wij verzoeken u, broeders, met betrekking tot de komst van [onze] Here Jezus Christus en onze vereniging met Hem, dat gij niet spoedig uw bezinning verliest of in onrust verkeert... alsof de dag des Heren (reeds) aanbrak” (2 Thess. 2 : 1, 2). Maar had hij zelf niet eerst die onrust gezaaid? Werden de gemeenten niet de dupe van het eigen, aanvankelijk onmatige enthousiasme van hun apostelen?

Ik stel de vraag, omdat ik meen dat ook nu weer tallozen worden opgezweept door een overspannen advents-verwachting: „In onze jaren maakt de eschatologie (= leer van de laatste dingen) overuren. Ze heeft heel wat in te halen, want in de vorige eeuw had men haar praktisch op wachtgeld geplaatst... Maar dat is nu helemaal anders... in de theologische afdelingen van de boekwinkels nemen allerlei publicaties over het laatste der dagen een opvallende plaats in. Er is veel vraag naar.

Eén van de verschillen tussen de negentiende en twintigste eeuw bestaat in de visie op déze wereld en dit leven.” Aldus ds L. H. Kwast in de Friese Kerkbode van 12 februari '82.

Opnieuw bakzeil halen?

Die optimistische visie wordt dan geschilderd: „Er werden dromen gedroomd. Bij voorbeeld dat oorlog uitgebannen kon worden. Bij voorbeeld dat groei van welvaart vermeerdering van geluk zou brengen. Bij voorbeeld dat wetenschap en techniek een gouden toekomst zouden doen aanbreken. Daarom werd de eschatologie een winkeldochter. Ze was niet gevraagd wijl overbodig. Nog in het begin van deze eeuw

schreef Troeltsch: „Het eschatologische bureau is meestal gesloten”... In het begin van deze eeuw was in de christelijke wereld de algemene gedachte dat het einde van de kosmos, zoals in de Openbaring van Johannes beschreven, beschouwd moest worden als een mythe. Wij die naar het einde van de twintigste eeuw toelevden, delen die gedachte niet meer.”

Er is weer een stomloop op de eschatologie. Geen wonder na twee wereldoorlogen en in een tijd dat de ontwikkeling van de techniek finaal uit de hand loopt met de meest rampzalige (en echt niet alleen denk-bare) gevolgen van dien. Wie weet nog wat het woord 'vrede' metterdaad inhoudt?

Intussen lijkt de eschatologie van nu net zo tijd- en situatiegebonden als (naar men meent) die van een Petrus en Paulus in hún dagen. Zullen gemeenten opnieuw de dupe worden? En zal de kerk weer bakzeil moeten halen?

Het oude thema: de dag des Heren

Petrus schrijft: „Het einde aller dingen is nabij gekomen... het is nu de tijd dat het oordeel begint bij het huis Gods...”

Dat was geen overspannen toekomstverwachting maar een letterlijk rekening houden met Jezus' eigen woorden: „Ik zeg u, dit geslacht zal geenszins voorbijgaan, voordat dit alles geschiedt.” Met alle nadruk zou ik hier nog eens willen wijzen op de artikelenserie van dr D. Holwerda: „De zeven zegelen” (betr. Op. 6 v. en Mt. 24) in 'Opbouw', jaargang 19, de nummers 41 en volgende.

Jezus komt. Ja, Hij is in Jeruzalem gekomen (Op. 1:7). Hij komt — éénmaal? Hij komt als het toppunt (het einde, 1 Pt. 4 : 7) bereikt is, als de tijd rijp is (4 : 17). En dat kan heel wat vaker zijn dan éénmaal. Sodom en Gomorra hadden in Abrahams dagen het toppunt bereikt. De rest van Kanaän nog niet: „de maat van de ongerechtigheid der Amorieten (was nog) niet vol” — dat duurde nog vier geslachten (Gen. 15 : 16). Hier staat precies de maatstaf aangegeven: als de maat vol is. Daarover spreekt Jezus (Mt. 24). Daarover schrijft Petrus (I, 4 : 1 v.v.) zo goed als Paulus (2 Thess. 2 : 7, 8 v.v.; 2 Tim. 3 : 1-5).

Schrijft Petrus de ene keer: „het einde aller dingen is nabij gekomen”, de andere keer heet het: „de dag des Heren zal komen als een dief” (II, 3 : 10). 'De dag des Heren' is een begrip dat de profeten steeds weer hanteren. En ook zij zeggen: die dag is nabij (bijv. Joël 1 : 15).

De troost der herhaling

De dag des Heren kan elke keer weer nabij zijn (iteratief: zich steeds herhalend). Het vonnis (oordeel) hangt als een onweerswolk boven de wereld — tot de maat vol is en het vuur van de hemel Sodom en Gomorra bij voorbeeld treft. Het is al vaak gebleken en zelfs Gods eigen volk is er niet aan ontkomen: Jeruzalem is meer dan eens verwoest... En het zal blijken — tot metterdaad het laatste uur van héél de wereld heeft geslagen.

Herodes heeft het geweten. En Nero. En Hitler. De machten van de vroegere en van de huidige tijd komen aan de weet dat de HERE Gó is. Als de maat vol is — niet eerder: zo geduldig is God (2 Pt. 3 : 9). Het laatste bijbelboek begint (toevallig?) met de Openbaring van Jezus Christus „op de dag des Heren” (1 : 1, 10). Het eindigt met zijn toezegging: „Ja, Ik kom spoedig” (22 : 20). Dat zal voor wie „naar de wil van God lijden”, voor wie als Lot onder de wetsverachting lijden (2 Petr. 2 : 6 v.v.) tot troost en behoud zijn. Ik hóór weer het lied: „Het zal zijn in het laatste der tijden...”

IN DIT NUMMER

93	Ds E. R. Postma, Het is nu de tijd	97	Prof. mr dr J. J. Oostenbrink, Christen-zijn en burgerlijke ongehoorzaamheid in een democratische samenleving
94	Drs W. G. Rietkerk, De leegloop der kerken		
95	Ds Smit, De zorg voor onze kerkelijke archieven		

De leegloop der kerken

In één van de vorige artikelen in Opbouw heeft ds H. Amelink het volgende geschreven: „Ik vermoed dat de leegloop van de kerken vooral toe te schrijven is aan 'verbalisme' in de prediking. Er wordt te veel over 'onderwerpen' gepreekt. Daarmee worden predikers gemakkelijk tot 'verwaten wauwelaars'. In plaats daarvan moest men het oordelend en vrijsprekend woord van God ten gehore brengen en dan volgt in letterlijk citaat de uitspraak: „het is niet goed als de prediker de ene keer over het zoveelste gebod preekt, de andere keer over de doop of over de vrede. Zeker, al deze zaken en al het andere dat in de bijbel genoemd wordt dient ter sprake te komen in de leer van de rechtvaardiging van de goddeloze uit genade alleen zonder de werken. Of er nu over Abraham of Simson wordt gepreekt, over Petrus of Judas, als het toch niet is verkondiging van de vrij-spraak, dan is het verbalisme.” (5-2 '81, pag. 34).

Verbalisme

Ds Amelink schrijft de leegloop der kerken dus met name toe aan verbalisme: 'n term die betekent: er worden veel woorden gebruikt, maar ze leiden tot niets: er vindt geen contact plaats tussen Christus en de gemeente. Deze gemeenschap tussen Christus en Zijn gemeente vindt alleen plaats als het evangelie weerklinkt van de rechtvaardiging van de goddeloze door geloof alleen. De nadruk die ds Amelink hierop in vele van zijn artikelen in Opbouw legt is mij uit het hart gegrepen: Welke verkondiger van het Evangelie zou er niet mee instemmen dat dáár het zwaartepunt van zijn boodschap moet liggen. Als het goed is zullen we toch allemaal in Paulus voetspoor willen treden, die zei: ik heb besloten onder u niets te weten, dan Jezus Christus en dien gekruisigd (1 Cor. 2 : 2).

Zó niet

Toch vraag ik mij af of wij het gevaar van verbalisme wel echt bestrijden als wij stellen dat de verkondiging van de rechtvaardiging van de goddeloze door geloof alleen ons daarvan bevrijdt. Ook deze „leer” kan gebracht worden op een wijze die alleen bestaat uit woorden en niet uit kracht. Ik ben bang dat de citaten van Amelink de indruk wekken (om het heel zacht te zeggen) dat als je in de

Woordverkondiging je onderwijs maar past in dát raam van de rechtvaardiging van de goddelozen door geloof alleen je altijd wel gevrijwaard zal blijven van verbalisme. Helaas is dat een illusie. Zelfs de heiligste woorden en de zuiverste kern van het evangelie kunnen verworden tot verbaal geweld. Sterker nog: ik ben bang dat als dominees over een tekst in de Schrift preken — bijv. de geschiedenis van Simson — gespannen tussen intocht en koningschap — en in hun preken over Simson iedere keer weer opnieuw diezelfde boodschap ten gehore brengen de gemeente dan juist gaat lijden onder geforceerde constructies — en erbij gesleepte waarheden die wel allemaal ontzettend waar zijn maar die niet uit de tekst zelf voortvloeien en zo als een steeds weerkerende verbale vloedgolf wordt opgevat.

Ik zou wel eens willen weten wat ds Amelink van deze tegenwerping denkt. Er moest toch in een bepaalde fase van de geschiedenis van de vrijgemaakte kerk ook altijd heilshistorisch gepreekt worden... tot dat er iemand eens de ban durfde te breken door te zeggen dat heilshistorisch in sommige gevallen niet veel verschilde van heils-hysterisch. Kortom: wij kunnen ons niet van verbalisme vrijwaren als wij onze verkondiging maar altijd in dat éne raam plaatsen van de rechtvaardiging van de goddeloze — om niet.

Hoe dan wel ?

Toch voel ik mij heel nauw verbonden met de inzichten van ds Amelink. Juist op dit voor ons predikanten zo gevoelige punt van: hoe preek je? Komt het Woord wel echt over? Is het wel het oordelende en vrijsprekende Woord van God? vraagt ds Amelink. Ik zou er aan toe willen voegen: Is het wel het oordelende en vrijsprekende en be-moedigende en opbouwende en vermanende Woord van God? Er zijn toch ook voorbeelden in de bijbel te vinden van hele bijbelboeken en brieven, waarin wel het Woord van God weerklinkt maar niet in zijn harde kern, waar ds Amelink steeds naar verwijst, zoals de Spreuken of de brief aan Philémon. Toch zijn zij op hun plaats niet minder belang-

pastorale notities

Consequent

Het bericht dat Prof. dr P. Smits bedankt heeft als lid van de hervormde kerk en ook als lid van de vereniging van vrijzinnig hervormden is eigenlijk niet verbazingwekkend. Verbazingwekkender is het dat dit bedanken zo lang op zich heeft laten wachten. Prof. Smits was de man die in het begin van de zestiger jaren veel opzien baarde door duidelijk te zeggen dat hij van het plaatsbepalend lijden en sterven van Jezus Christus niets moest hebben. Hij vond die leer een nare leer. Hij kwam wel voor zich zelf op. Een ander behoefde voor zijn zonden niet te sterven. Een erg nieuwe opvatting was dat niet. Veel mensen voor hem hadden dat ook wel gezegd. Maar Prof. Smits zei het nogal cru — geef mijn portie maar aan fikkie — en de hervormde kerk was zo geschokt dat men hem zijn rechten als emeritus predikant ontnam. Als ik me goed herinner is men daarop later teruggekomen, na veel vijven en zessen. Nu heeft Prof. Smits zelf de consequentie van zijn denken getrokken. We kunnen bedroefd zijn over zijn mening, maar tegelijk erkennen dat zijn daad een logisch gevolg is van

zijn denken. Als men uit het Evangelie weghaalt het plaatsbepalend lijden en sterven van Jezus Christus, als men de leer van de rechtvaardiging van de goddeloze zonder de werken, alleen uit genade, niet meer aanvaardt dan is men misschien nog wel religieus bezig, maar alles in de Bijbel gaat vierkant in tegen deze religiositeit.

In de vorige eeuw zijn het mannen geweest als Busken Huet en Pierson die dezelfde gang maakten als nu Prof. Smits gaat. Busken Huet en Pierson waren mensen van wat men toen noemde het moderne denken. Sommigen van deze moderne theologen bleven in de kerk. Anderen trokken de consequentie en gingen heen. Degenen die gingen handelden eerlijk, zoals nu ook Prof. Smits.

Het is me nog steeds een raadsel hoe iemand „vrijzinnig” kan zijn en zich toch een christen wil noemen. Als dan de Here Jezus niet Gods Zoon is, als Hij niet stierf in onze plaats, als de bevrijdende leer van de vrij-spraak uit genade alléén niet waar is, waarom dan al die drukte rond geloof en kerk? Het dient dan allemaal toch tot niets. We kunnen nog iets verder gaan. Zelfs als men zich orthodox noemt en behalve het behoud door Jezus Christus nog iets anders heeft waarop men zijn vertrouwen stelt is men het spoor bijster en heeft men de eerste stappen gezet op de weg van het humanisme. En elk humanisme is regelrecht in strijd met het Evangelie van Jezus Christus en Die gekruist. Voor ons.

H. Amelink, Aalten

rijk — want de Here spreekt wel méér woorden tot ons dan alleen: genade.

Het Avondmaal

Intussen: als dit laatste woord niet steeds weer in de verkondiging terugkeert en de gemeente opnieuw doet rusten op het fundament is er iets niet in orde.

Mijn vraag is: is ons nu niet juist met het oog hierop het Avondmaal gegeven?

Bij ons is de viering van het Avondmaal een twee- of driemaandelijks gebeuren geworden. Zo was het van de aanvang af niet bedoeld. De vroeg-christelijke kerk brak het brood in iedere samenkomst waarin zij als gemeente bijeenkwam. Het heil van Gods genade alleen door het kruis van Christus laat zich niet altijd zeggen. Het laat zich wel altijd vieren. Wij zouden het weer iedere zondag moeten gaan vieren. Zou dat niet aan het diepste motief van het spreken van ds Amelink recht doen??

Dat betekent dan wel dat wij naar

een ander soort viering moeten toegroeien: niet een plechtig en vaak somber gebeuren, maar een blijde en open viering aan het slot van iedere dienst. Met nieuwe liederen, zoals er vandaag gelukkig zo veel 'op de markt' zijn, met weglating van het formulier, waarvan wij de inhoud op andere wijze tot zijn recht moeten laten komen, en zo mogelijk ook in verbondenheid met een echte maaltijd of andersoortige gemeenschapsbeoefening.

One-man-show

Het tweede waar ik voor zou willen pleiten is een veel grotere gemeenschappelijkheid in de diensten. Het is in de lange eeuwen dat de christelijke kerk een volkskerk was wellicht onontwikkeld geweest dat de diensten geheel in de hand lagen van één man: de predikant. Vandaag is dat veranderd. De meeste gemeenteleden hebben een hoge ontwikkeling, kunnen het woord voeren voor een groep mensen, zijn toegewijd aan de gemeente en hebben een goede kennis van het evan-

gelie. In die omstandigheden is het een misstand dat het geestelijk leven van de gemeente en de opbouw ervan zó sterk van een man afhankelijk is. Ik weet dat ik hier voorlopig nog alleen theoretisch kan spreken. Bijna alle leden en predikanten van onze gemeenten zijn het er in *theorie* over eens dat de N.T.-ische kerk een veel grotere gemeenschappelijkheid kende in haar samenkomsten, lees maar in I Korinthe 12-14. Toch blijkt de macht van de traditie, het sacro-sancte karakter van onze samenkomsten, en de ingeboren gewoonte-vorming bij ons zo sterk dat daarvoor de schriftuurlijke en noodzakelijke vernieuwing — ruimte voor meer Geestesgaven — moet wijken (zie art. N. Cornelisse in het vorige nummer).

Ik pleit hier niet voor een afschaffen van een gedegen opleiding tot predikant en de noodzaak van diepgaande studie — integendeel — maar wel voor een verrijking en verdieping van onze samenkomsten zodat het verbalisme — om met ds Amelink te spreken — wordt tegengegaan en er naast het woord van één man ook ruimte komt voor gevoel, voor viering, voor gemeen-

schappelijk gebed — uit de mond van meer dan één man — en vooral echte aanbidding.

Tegelijk geef ik met deze woorden ook een klein beetje uitdrukking aan de nood waarin predikanten zich soms bevinden, wanneer zij enerzijds niets liever willen dan heel hoog denken over de betekenis van de eredienst — als, moet je nagaan de ontmoeting tussen God en zijn volk, waaraan zij leiding zouden moeten geven — en anderszijds hun diep besef van eigen onmacht en ontoereikendheid, als zij zich vrijdags naar het hoofd grijpen en denken: „ik kom er niet uit, ik weet niet wat ik déze zondag zeggen moet”. Maar ja, zij moeten, en er is geen ontkomen aan en zij geven tenslotte dan maar wat zij in hun armoede hebben. Soms denk je: zouden het alleen de dominees zijn die zo worstelen met het Woord?

In ieder geval hoop ik met deze woorden iets aan de strengheid van ds Amelinks woorden te ontnemen. Inderdaad — zo er ergens in zwakte gewerkt wordt, dan is het in de wekelijks terugkerende verkondiging van het Evangelie, die je dan ook alleen kan volhouden als je het

doet met dat woord van Paulus in je hart, dat juist hierover gaat en dat zich tot steeds weerkerende verbazing en vreugde nog blijkt waar te maken ook (II Cor. 12 : 9). Intussen moet ons dit er niet van weerhouden om een deel van deze abnormale druk te verklaren uit een misstand en hoop ik met deze woorden een nieuwe generatie er toe op te wekken deze bovenbeschreven misstand te verwijderen.

De 'teeners'

Tenslotte nu ik toch over de leegloop der kerken schrijf: ik denk dat wij ons de weelde niet meer kunnen veroorloven om onze diensten geheel te richten op de smaak (bijv. van de muziek) en het begrip en bevattingsvermogen van de volwassen burgerij van de middenstandsklasse. Hoe het wel moet, weet ik niet. Maar wel weet ik dat wat vroeger kon, ons vandaag opbreekt.

Er moeten wegen komen waarlangs in de eredienst ook muziek, verhaal, en viering plaatsvindt, waar de jongeren door worden aangesproken. De gewoonte om een kindervertel-

ling te hebben in de samenkomst — zoals in Dordrecht gebeurt — is een goed voorbeeld van een poging om dit te bereiken. Kindernevendiensten zijn een oplossing maar m.i. een noodoplossing. Het liedboek geeft wel mooie nieuwe liederen, maar weinig of niets, dat geschikt is voor 'teeners'. Het beklemt mij te lezen dat een man als prof. Hartvelt schrijft dat zijn kerken 50% van de jongeren voor het geloof verliest tussen de 12 en de 18 jaar. Zou het er bij ons veel beter voorstaan?

In ieder geval: ik zou iedereen willen stimuleren om biddend te zoeken naar wegen om in onze samenkomsten ook de $\pm$ 30% van de bezoekers aan te spreken die nú nog het hoofd op de armen legt en planken of lampen gaat zitten tellen — om de tijd maar door te komen.

—o—

Ik hoop dat u door dit artikel niet teleurgesteld geraakt bent, maar eerder gestimuleerd om over dat grote punt na te denken, dat ds Amelink aansneet nl. de leegloop der kerken en: verbalisme.

D. Smit / Vlaardingen

De zorg voor onze kerkelijke archieven

Waarschijnlijk is dit een onderwerp dat de interesse van een zeer beperkte lezerskring zal trekken. Wanneer men zo zijn oor hier en daar te luisteren legt, blijkt dat lang niet iedereen overtuigd is van het belang van een archief. Om dan nog maar niet te spreken over een kerkelijk archief. In feite vindt men het een onnodige werkverschaffing of het wordt gezien als een soort hobby-isme.

Toch is het de moeite waard om er eens over te schrijven. Hoe staat het nu met de zorg over onze kerkelijke archieven? Wordt er wel aandacht aan besteed? Weet men wel waar de oudere gedeelten van een archief opgeborgen zijn? Gaat men bij het opbergen van allerlei kerkelijke stukken wel te werk volgens een bepaalde regel?

Door middel van dit artikel wil ik proberen, in het bijzonder bij direct betrokkenen, de belangstelling voor een goede archiefverzorging te stimuleren. Het is een onjuiste voorstelling te denken dat een archief bestaat uit een verzameling van wat oude stukken die weinig of geen waarde meer hebben.

Het belang van archieven

Het is van wezenlijk belang dat ieder kerkelijk bestuursorgaan een goed verzorgd en bijgehouden archief bezit.

Stukken, die een bepaald onderwerp of op een bepaalde zaak betrekking hebben, kunnen dan zonder moeite of tijdverlies worden teruggevonden. Een ander aspect is dat men in principe aan de hand van elk archiefstuk in voorkomende gevallen afspraken of rechten kan aantonen. Verder bevat elk kerkelijk archief belangrijk materiaal voor de geschiedschrijving, in het bijzonder voor de kerkelijke geschiedschrijving.

Dit artikel zou te lang worden wanneer ik U uitvoerig ging inlichten over de inrichting van een kerkelijk archief. Misschien is het wenselijk dat er richtlijnen opgesteld worden, aan de hand waarvan men kan werken.

Stand van zaken in onze kerken

In andere kerkgenootschappen zijn vaak commissies of deputaties ingesteld om toezicht te houden en advies te geven aan de plaatselijke kerken en regio's. Het bestaansrecht daarvan berust op één of meer artikelen in de kerkenordening van die kerken over het kerkelijk archief. In ons „kerkelijk accord van samenleven” ontbreekt een dergelijk artikel, waarin gewezen wordt op de organisatie van een archief en het belang daarvan. Wel benoemde de Landelijke Vergadering van Utrecht in 1974 een landelijk archivaris. Zijn taak is de

acta, correspondentie en rapporten der gehouden en te houden landelijke vergaderingen van kerken te verzamelen, goed te bewaren en te ordenen.

Nu is er aan de Landelijke Vergadering van Breukelen voorgesteld om de plaatselijke kerken eventueel te gaan adviseren over de ordening en bewaring van stukken. Verder is voorgesteld om door middel van een enquête op de hoogte te komen wat er aan archiefmateriaal aanwezig is bij de kerken en vanaf welk jaar. Er zijn onder ons nog een aantal kerken, welke in het bezit moeten zijn van archieven vanaf de Afscheiding in 1834. Van harte hoop ik dat alle kerken willen meewerken om zodoende een goed overzicht te krijgen over de toestand en de inhoud van onze kerkelijke archieven.

Ook is het belangrijk dat de bewaarplaatsen bekend zijn van vroegere classicale- en P.S.-archieven. Misschien zijn in plaatselijke kerken ook nog wel archieven van deputaatschappen of andere commissies ondergebracht.

Weggooien kan altijd nog

In het raam van dit artikel wil ik U ook attent maken op particuliere archieven. Het is meermalen voorgekomen dat bij het opruimen van b.v. nagelaten papieren waardevolle briefwisselingen, brochures e.d. door onwetendheid of ongeïnteresseerdheid werden weggegooid als oud papier. Mocht U te maken krijgen met het opruimen van dergelijke stukken, wilt U dan contact met mij opnemen? Dit geldt ook in

gevallen wanneer men gaat verhuizen of bij een flinke schoonmaakwoede. U kunt ervan verzekerd zijn, wanneer U b.v. een particulier kerkelijk archief aanbiedt, dat alles zeer vertrouwelijk zal worden behandeld en bewaard. En denkt U nu niet dat Uw ingediende bezwaarschriften en ontvangen reacties daarop of briefwisselingen, kerkbladen of kerkelijke mededelingen niets voorstelden. In het geheel van een bepaalde periode van de kerkgeschiedenis kunnen ze van wezenlijk belang zijn, tezamen met veel andere stukken. En weggegooid kan het altijd nog worden!

Tenslotte

Met het bovenstaande heb ik eens de aandacht willen vestigen op een toch belangrijk onderdeel van het leven van onze kerken. Ik hoop dat veel lezers nu attent gemaakt zijn om oude, misschien stoffige kerkelijke papieren niet zomaar op te ruimen. Voor scribae mag dit artikel een aansporing zijn eens na te gaan of de toestand van hun archief wel goed is en/of een reden om de kerkelijke stukken volgens een bepaalde regel op te bergen.

(De schrijver van dit artikel is landelijk archivaris van onze kerken. Zijn adres is: Koekoekstraat 25, 3136 XP Vlaardingen. Tel. 010-746903)

J. Meulink / Enschede

CONSUMPTIEKERK?

Wij leven in een wereld, waarin de onmiddellijke behoeftebevrediging, de genotconsumptie bepalend is voor ons „geluk” en onze status. Hoe groter onze consumptie, hoe meer wij meetellen. In de loop der jaren zijn onze consumptiemogelijkheden enorm gestegen en wij hebben daarvan een driftig gebruik gemaakt. Let alleen maar op de uitbreiding van onze vakantiemogelijkheden. Wat geven onze auto, onze radio en t.v. niet een consumptiemogelijkheden.

Het komt dan ook zwaar aan nu de economische teruggang ons dwingt ons consumptiepatroon te veranderen. We moeten de tering naar de nering zetten. Hoe beperkt deze teruggang van de consumptie ook is, ze treft ons allen diep. Zo verslingerd zijn we al aan al die consumptie-artikelen. De consumptie is een van onze afgoden geworden.

Hoe staat het in de kerk?

Laatst las ik, dat we ook als kerk een consumptiekerk geworden zijn. Daarmee werd niet bedoeld, dat ook kerkleden verslingerd zijn aan de genot-consumptie. Al is dat ongetwijfeld het geval. Nee, ook als kerkleden zijn we een soort consumenten geworden. We consumeren preken en pastorale arbeid van onze predikant en andere ambtsdragers. Naar mijn opvatting moet inderdaad in deze zin van een consumptiekerk gesproken worden, al wordt hier de economische term consumptie in wat oneigenlijke zin gebruikt.

Op zondag zijn we als Ned. gereformeerden over het algemeen vrij trouwe preekconsumenten, al schijnt onze honger naar de 2e dienst wel eens wat minder te zijn. In een kerkdienst moet je je ook wel beperken tot de vrij passieve houding van consument. Alleen bij het zingen en bij de collecte wordt het iets anders.

Op de catechisaties schijnen de catechisanten zich meestal ook te moeten beperken tot het consumeren van de toespraken van hun herder en leraar, al schijnt dat velen nog al moeite te kosten. Bij huisbezoeken willen ambtsdragers ons ook nog wel eens tot een passieve rol veroordelen, maar in vele gevallen gelukt dat niet. Op bijeenkomsten van jeugdverenigingen en bijbelkringen mogen we iets meer zijn dan consument.

Op deze wijze lijkt het wel alsof we alleen maar lid zijn van een kerk om er wat aan te hebben. Veel kerkleden schijnen deze rol van alleen maar consument ook wel aardig te vinden.

Natuurlijk is men wel een kieskeurig consument. Als de prediking niet goed smaakt, als de catechisaties gaan vervelen, komt al spoedig ergernis en teleurstelling op en zijn er leden, die zich daarom van de kerk afwenden.

Vergeten wordt, dat de kerk uit mensen bestaat. Doodgewone mensen.

Mensen, die alle hun gebreken en beperkingen hebben.

Ook de predikanten zijn wel beschouwd, naar een woord van prof. Van Ruler, maar stumpers, al zijn er begenadigde stumpers onder.

We moeten de gemeente liefhebben, ook al is er wellicht veel op aan te merken.

Een aarden vat, maar wel een vat, dat de schat van het Evangelie bergt. We mogen niet zeggen: je bevalt me niet. Jullie mensen bevallen me niet, dus blijf ik maar uit de buurt.

Kerkleden mogen ook niet alleen maar consumenten zijn. Ze moeten ook produceren. Men is niet alleen kerklid om te ontvangen, maar evenzeer om te geven.

In de kerk moeten we ons inspannen. De kerk is niet een luilekkerland, waar de gebraden haantjes ons gratis in de mond vliegen. Helaas schijnen er kerkleden te zijn, die dat wel menen.

Maar, zegt men, we betalen toch voor wat we in de kerk consumeren. We geven allen min of meer een kerkelijke bijdrage. Daarnaast komen onze gaven voor diaconale uitgaven, zendingevangelisatie en nog vele andere doeleinden.

Het lijkt wel eens alsof de kerk een winkel is. Je koopt preken en geestelijke troost van de predikant in moeilijke omstandigheden en daarvoor betaal je dan een kerkelijke bijdrage. Zo heb je de schuld voldaan. De kerk heeft niets meer van je te vorderen.

Wanneer men de kerk slechts ziet als een winkel, waar preken en troost

te koop zijn, heeft men feitelijk de kerk toch niet gezien.

De kerk is de plaats waar het Woord gepredikt wordt en de sacramenten bediend worden. Maar daar is meer. In zondag 21 wordt er in vr. 55 op gewezen bij de gemeenschap de heiligen.

De kerk is ook een gemeenschap van mensen, waarin alle leden verplicht zijn hun gaven met blijdschap in te zetten ten bate van anderen.

In Hand. 17 lezen we, dat de Geest van God uitgestort is op alle vlees zonder onderscheid van rang en stand. Alle gemeenteleden zijn nu geroepen de deugden van God te verkondigen.

Naar mijn indruk functioneert deze roeping van de gemeenteleden te weinig. Er wordt wel fraai gesproken over het algemeen priesterschap van de gelovigen en in art. 28 N.G.B. wordt zelfs melding gemaakt van het *ambt* der gelovigen, maar terecht werd vroeger al gesproken over het „vergeten ambt”. Deze uitdrukking is nog steeds op zijn plaats.

Daar was en is steeds de neiging om het bijzonder ambt te overspannen ten koste van het zogenaamde ambt der gelovigen. Vooral „ambtsdragers” zijn doodsbenuwd, dat de grenzen tussen bijzonder ambt en ambt aller gelovigen worden uitgewist en zo het speciale ambt verdrongen wordt. Diezelfde zorg mis ik echter ten aanzien van het ambt aller gelovigen.

We moeten oppassen voor elke gedachte van ambtshoogheid. In de kerk is er maar Eén hoog. Alles wat ieder doet is dienst. Ambtsgewichtigheid is een van de ergste vormen van ambtelijke ongehoorzaamheid. Zou het woord ambt daarom in de Bijbel maar nauwelijks voorkomen?

In art. 28 N.G.B. wordt wel over het ambt aller gelovigen gesproken, maar dat heeft hier toch wel een erg beperkte betekenis. Als de regerende ambten wegvallen, treedt het ambt aller gelovigen daarvoor in de plaats. In de 1e uitgave wordt hier ook niet van ambt, maar van plicht gesproken. In zijn „Tractaat van de Reformatie” van 1884 schrijft dr. A. Kuyper in dezelfde zin. Als de ambtsdragers falen, moet het ambt aller gelovigen optreden. Er wordt door hem nog aan toegevoegd, dat het ambt aller gelovigen ook nog het Evangelie mag verkondigen, waar dit niet geschiedt of slechts in schijn.

Dr. H. Bavinck wijst ons een beter spoor. Christus oefent zijn ambt uit. Hij had dit zonder mensen kunnen doen, maar Hij heeft voor de uitoefening daarvan gebruik willen maken van mensen. Ambten en gaven zijn door Christus aan Zijn gemeente geschonken. Aan het speciale ambt gaat het ambt aller gelovigen vooraf.

Naar mijn mening is deze beschouwing van Bavinck meer in overeenstemming met wat de Schrift ons meedeelt.

Alle leden van de gemeente zijn gezalfd tot eenzelfde dienst. De gemeente kent niet anders dan werkende leden. Een pure consumentenkerk is onbestaanbaar. Op basis van deze dienst van de gemeente heeft Christus ook bijzondere ambten ingesteld. Niet om aan de leden hun roeping te ontnemen, maar juist om te zorgen voor een goed functioneren van heel de gemeente.

Het bijzonder ambt mag het ambt van de gemeente dus niet aantasten, maar is er dienstbaar aan. Het staat niet boven de gemeente op de plaats van Christus en het verdringt ook niet de gemeente uit haar ambtelijke roeping tegenover de wereld.

Het bijzonder ambt is er om de verantwoordelijkheid van de gemeenteleden te stimuleren, niet om die te begrenzen.

De dienst nu waartoe Christus alle leden van de gemeente oproept, functioneert onvoldoende en doet de tendens om alleen maar consumptiekerk te zijn, versterken.

Een kerk blijft echter alleen gezond als ze aan het werk blijft. Daar is veel werk aan de winkel. Dat betekent werk voor alle kerkleden, want zij vormen samen de kerk.

De verkondiging van het Evangelie bv. moet uitgedragen worden naar hen, die niet tot de gemeente behoren. Hier en elders. Dat is een veelomvattende taak voor heel de gemeente. Helaas lijkt het vaak of met name het Evangelisatiewerk iets is voor een paar hobbyisten. Hoeveel leden van uw plaatselijke gemeente doen daadwerkelijk mee aan evangelisatiearbeid?

In de gemeente is werk beschikbaar voor alle gemeenteleden. Ook voor mensen met geringe gaven. Soms worden we tot nederige taken geroepen. De psalmist was al overgelukkig, als hij dorpelwachter in het huis van de Heer mocht zijn.

De kerk is niet een gemeenschap waar het werk door een elitair groepje gedaan wordt.

De gemeente van Christus bereikt haar zaligheid, haar volheid, in haar doen.

Niet slechts consumptiekerk, maar evenzeer produktiegemeente.

Wij zijn vaak liever toeschouwers. We gaan naar de kerk, geven een bijdrage en staan verder als critici aan de kant.

Maar Petrus zegt heel wat anders over de roeping van kerkleden.

U bent, zegt Petrus, een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, Gods eigen volk gekozen om de heilsdaden te verkondigen van Hem, die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht.

J. J. Oostenbrink / Utrecht

Christen-zijn en burgerlijke ongehoorzaamheid in een democratische samenleving

(Na in het vorige artikel vier oorzaken over de toenemende burgerlijke ongehoorzaamheid te hebben genoemd, gaat prof. Oosterbrink als volgt verder:)

e. Nieuwe theorieën

Maar ook in de theorievorming zelf heeft burgerlijke ongehoorzaamheid een hele ontwikkeling doorgemaakt. Vooral in het Amerikaanse maatschappelijke en rechtsdenken. Schrijvers als bijvoorbeeld Rawls en Dworkin hebben zich daar uitdrukkelijk bezig gehouden met "civil obedience", burgerlijke ongehoorzaamheid. En dat is natuurlijk niet toevallig. De oorlog in Vietnam, de civil rightsbeweging en het studentenprotest hebben daar diepe sporen achtergelaten.

Ook een Nederlandse dissertatie over „Recht, orde en burgerlijke ongehoorzaamheid" van Schuyt, werd, zo kan men in het voorwoord lezen, geschreven in een jaar dat de schrijver studeerde aan de University of California. Een dissertatie, die zich overigens niet beperkt tot burgerlijke ongehoorzaamheid binnen een democratische samenleving. Dat laat zich

wellicht het meest gemakkelijk illustreren aan de hand van het feit, dat de schrijver eindigt met een pleidooi voor burgerlijke ongehoorzaamheid op drie probleemgebieden, te weten:

- in de derde wereld: Burgerlijke ongehoorzaamheid als protest tegen het voortduren van de onrechtvaardige verdeling van de levenskansen op internationale schaal.
- in verband met een derde wereldoorlog: Als protest tegen een regeringsbeleid, dat er op gericht is om politieke conflicten primair op te lossen met overdadig, inhumain en allesvernietigend geweld (nucleaire bewapening, militaire destructies, genocide).
- in verband met de ecologische crisis: Als protest tegen het uitblijven van beschermende maatregelen voor het behoud van levenskansen (de ecocide).

Maar ook al omvat Schuyt's dissertatie een ruimer gebied dan alleen maar de burgerlijke ongehoorzaamheid in een democratische samenleving, de gegeven voorbeelden maken wel duidelijk dat ook wij daar alleszins mee te maken hebben.

Veelal zul je echter moeten constateren, dat in die beschouwingen voor vele aspecten een plaats is ingeruimd maar dat van een poging die burgerlijke ongehoorzaamheid te bezien tegen het licht van een verantwoord christenzijn en in het licht van een schriftuurlijke visie op de overheid en op de burger geen sprake is.

Zo zal men in het meest befaamde artikel van Rawls op dit punt „The justification of civil obedience" (de rechtvaardiging van burgerlijke ongehoorzaamheid) weer een bepaalde variatie op de leer van het „sociaal contract" tegen komen. Politieke plichten zijn dan gebaseerd o.a. op bepaalde afspraak-verplichtingen-uit-vrije-wil en rechtsbeginselen zijn dan het resultaat van hypothetische afspraken. En ook in Schuyt's proefschrift - hij werd na zijn promotie lector en vervolgens hoogleraar aan de rooms-katholieke universiteit te Nijmegen, maar vertrok nog niet zo lang geleden weer naar Leiden - zal men van enige verwijzing naar een bijbelse notie omtrent overheid en overheidsgezag tevergeefs zoeken.

terloops.....

P. C. van Wijk — Zaltbommel

Een nieuw begin met Mozes

De geschiedenis van de geboorte van Mozes is nogal bekend. Er was een gebod van farao dat alle pasgeboren jongetjes moesten worden gedood. Hij had angst voor de groei van het joodse volk en maakte er zich zorgen over dat dat volk wel eens erg machtig zou kunnen worden binnen Egypte. Stefanus vertelt hierover later het volgende (Hand. 7 : 19): 'Deze (de farao) nam list te baat tegenover ons geslacht en handelde slecht met de vaderen, en liet hen hun zuigelingen te vondeling leggen, opdat het volk zich niet zou voortplanten'. Zo wordt macht tot machtsmisbruik. De bijbel vertelt heel nuchter (Ex. 1 : 15 e.v.) wat de vroedvrouwen doen. Ze leiden de farao gewoon om de tuin, wat ze zeggen is niet in overeenstemming met de werkelijkheid. Maar zó zijn ze wel dienstbaar aan God en Zijn volk. Ze laten de jongetjes leven.

Het lijkt wel of God in dit verhaal afwezig is. Hij lijkt er buiten te staan.

Toch is Hij er wel, want Hij zorgt er voor dat de vroedvrouwen niet doen wat de farao van hen verlangde. Daar is moed voor nodig en God geeft die moed. Die vrouwen timmeren niet aan de weg maar houden met hun verhaal de farao rustig. Ze stellen gewoon een daad. Dat doen ook de ouders van Mozes, ze zien dat hun kindje mooi is en ze doden hem niet. Ze weten dat de gehoorzaamheid aan de farao grenzen heeft. Zo kunnen ze middenin de onvrijheid vrij zijn, vrij van wat farao wil. Vrijheid is er als er gehoorzaamheid aan God is, ook al betekent dat ongehoorzaamheid aan mensen.

De schrijver van de brief aan de Hebreërs kan later dan ook zeggen (11 : 23): 'Door het geloof is Mozes na zijn geboorte drie maanden door zijn ouders verborgen gehouden, omdat zij zagen dat hij een schoon kind was, en zij hebben het bevel van de koning niet gevreesd'. Zó de vrijheid in God beleven kan alleen door het geloof.

Zó hebben deze eenvoudige mensen geschiedenis gemaakt, want in en door de geboorte van Mozes komt het heil dichterbij. Met Mozes' geboorte wordt de eindfase ingeluid van het verblijf van Gods volk in Egypte. God gaat een begin maken met de uitleiding van Zijn volk uit het diensthuis.

—o—

Mozes komt later te staan tegenover de farao. Of het dezelfde is van

het verbod uit Exodus 2 weten we niet, maar dat is ook niet belangrijk. Mozes, die na zijn geboorte ontkomt aan de dood, mag later het volk uit de doodse dalen van het diensthuis op weg brengen naar het leven van het beloofde land.

Dat is niet vanzelf gegaan. Bij de instelling van het Pascha (Ex. 12 : 1 e.v.) wordt o.a. gezegd: 'En aldus zult gij het eten: uw lendenen omgord, uw schoenen aan uw voeten en uw staf in uw hand'. De lendenen omgord, het volk moet waakzaam zijn.

En zó moeten ze de Heer verwachten. Precies zoals Jezus het later aan Zijn discipelen voorhoudt (Lucas 12 : 36 e.v.): 'Laten uw lendenen omgord zijn en uw lampen brandende. En gij, weest gelijk aan mensen die op hun Heer wachten...' God maakt met Mozes een nieuw begin, van de wondere weg van zijn

in-leven-blijven tot aan de instelling van het pascha. En van dit eerste pascha tot het gaan door de zee. Het lijkt een onmogelijke weg, maar de weg blijft begaanbaar. Daar zorgt God voor.

—o—

En wat moeten wij vandaag met deze geschiedenis? Laten we God maar blijven vertrouwen en niet zo bang zijn. Er zijn vandaag mensen die geen kinderen willen 'nemen' omdat er voor die kinderen geen toekomst meer is volgens hen. Die toekomst was er naar menselijke berekening voor Mozes ook niet. Maar het geloof maakte sterk. Dat geloof verwacht nooit te veel. Er is voor vandaag nog veel meer over te zeggen, laat ieder voor zich dat maar eens overdenken. Tot Gods gedachtenis!

Gespreksgroep homofiele jongeren

Begin januari is er een weekend gehouden waar homofiele jongeren uit de christelijk gereformeerde en onze kerken hebben gesproken over 'geloven en homoseksualiteit'. Het is de bedoeling dat in mei over dit onderwerp verder wordt doorgesproken op een zaterdag, terwijl een aantal discussiepunten vooraf aan de deelnemers/sters zal worden toegezonden.

Zij die zich voor deze gespreksgroepen nog niet opgaven kunnen alsnog met mij contact opnemen. Mijn adres is: Gasthuisstraat 33, Zaltbommel (telefoon 04180-2245).

P. C. van Wijk

Twee vragen

Wel is het zo, dat vrijwel al die schrijvers, uiteraard binnen de door hen gekozen uitgangspunten, vooral hun aandacht richten op twee vragen:

1. Wat moeten we precies onder burgerlijke ongehoorzaamheid verstaan? Wat is daarvoor typerend? En
2. Binnen welke grenzen en onder welke voorwaarden en omstandigheden is burgerlijke ongehoorzaamheid geoorloofd?

Wat het eerste punt betreft wordt dan veelal betoogd, dat er dan sprake moet zijn van:

- een handelwijze die, wanneer men uitgaat van het geschreven recht, toch duidelijk als illegaal moet worden aangemerkt;
- dat die handelwijze zeer wel overwogen en openlijk wordt gekozen;
- dat men daarbij voorts gewetensvol te werk gaat; niet lukraak handelt en methoden kiest;
- dat er ook een bepaalde samenhang is tussen datgene wát men bekritiseert én de gekozen methode;
- dat men ook van tevoren alle legale middelen geprobeerd heeft en dat hantering van die middelen geen effect heeft gesorteerd;
- dat ook de rechten van anderen zoveel mogelijk worden gerespecteerd en tenslotte
- veelal ook dat de actie, wat men dan noemt, geweldloos was, als zodanig was bedoeld en opgezet.

Geweldloos?

Het meest omstreden kenmerk is dan die geweldloosheid. Sommigen achten dit element wel noodzakelijk, wil men echt van burgerlijke ongehoorzaamheid kunnen spreken en niet bijvoorbeeld van terreur. Op die manier worden immers de verhoudingen minder vertroebeld? En blijft ook de mogelijkheid tot overleg open?

Anderen hebben er echter op gewezen, dat een geweldloze actie dan misschien wel „geweldloos” kan zijn, maar dat de facto ook een „geweldloos” handelen soms veel dieper kan ingrijpen dan wanneer wel geweld wordt gebruikt.

Er is dunkt me nog een andere reden, waarom ik bij dit criterium een vraagteken zou willen zetten. Immers, bij veel acties, die men toch vaak, en zeker in de krant, als een bepaalde vorm van burgerlijke ongehoorzaamheid zal beschrijven, is er toch wel sprake van enige vorm van geweld. Bij een blokkade wordt toch metterdaad de vrije beweging van anderen onmogelijk gemaakt, bij het ontruimen van gekraakte panden en het verzet daartegen worden welhaast altijd gewelddadige vormen van verzet gebruikt en ook een groep die een stadhuis of een school bezet, houdt zich écht wel bezig met het uitoefenen van een bepaalde vorm van dwang en geweld.

Als we dit criterium van geweldloosheid van de actie dus strikt zouden willen blijven hanteren, zouden vele van de hier bedoelde acties daar buiten vallen.

En dat zou twee bezwaren hebben:

- a. de krant schrijft er anders over; en in de praktijk nemen we het begrip ook ruimer.
- b. bovendien krijg je allerlei misverstanden. Uitspraken als „die en die” vindt dat burgerlijke ongehoorzaamheid dan wel geoorloofd is, zouden veelal heel anders geïnterpreteerd kunnen worden dan de man of vrouw wellicht heeft bedoeld.

Vandaar dat het hanteren van dit criterium mij minder zinnig lijkt. Het lijkt me beter om, ook al worden bepaalde vormen van dwang, van geweld gebruikt, toch wel van burgerlijke ongehoorzaamheid te blijven spreken. Anders kan de betiteling van een bepaalde actie als burgerlijke ongehoorzaamheid de schijn oproepen van een rustig geweldloos handelen, terwijl de praktijk bepaald heel anders is (kan zijn).

Wanneer geoorloofd?

De tweede vraag, waar men specifiek aandacht aan besteedde, was, zo zagen we, binnen welke grénzen en onder welke omstandigheden en voorwaarden burgerlijke ongehoorzaamheid geoorloofd mag worden geacht. Een aantal van mogelijke criteria kwamen we al in de geciteerde definitie van Schuyt tegen. Sommige schrijvers trekken de grenzen daarbij ruimer, anderen daarentegen veel enger.

Dé kardinale vraag blijft natuurlijk in hoeverre je als christen vanuit de Bijbel nu wel tot een goede beantwoording van die vraag kunt komen. Zo kan men in dit verband vermelden, dat mr P. J. Boukema, lid van de Raad van State en oud-lid van de Eerste Kamer voor de toenmalige ARP, volgens een in Trouw verslagen discussie voor de gereformeerde raad samenlevingsvragen (GSA) het plegen van daden van burgerlijke onge-

hoorzaamheid niet géhéél afwees. Er was volgens hem in Nederland echter een rechtsorde, die collectieve overtredingen *niet* rechtvaardigt. Dat dan in tegenstelling tot landen als Zuid-Afrika, aldus het verslag in Trouw. Het democratisch bestel zou volgens hem weliswaar niet perfect zijn, maar het biedt toch waarborgen, dat de regering hier haar wil niet oplegt aan een meerderheid van ons volk. Verzet tegen invoering van kernenergie of tegen modernisering van kernwapens moet, zo stelde hij, via het parlement plaats vinden.

Een nog veel gereserveerde opstelling werd nog niet zo lang geleden verdedigd in een voordracht voor de Evangelische Hogeschool door drs. A. A. E. Vermaat onder de titel Verzetsrecht. Na een uitvoerige analyse van een aantal bijbelse gegevens en van hetgeen o.a. Calvijn en Luther met betrekking tot het recht van verzet hebben geschreven, komt deze tot de conclusie, dat het enerzijds zo is, dat de bijbel ons niet oproept tot onvoorwaardelijke gehoorzaamheid jegens elke overheid. Hij noemt dan als criterium voor een eventueel individueel actief verzetsrecht o.a.:

- dat er geen andere middelen meer open staan;
- dat het regime duidelijk apocalyptische trekken moet zijn gaan vertonen (massale deportaties, gaskamers e.d.);
- dat er sprake is van een aantasting niet alleen van de godsdienstvrijheid maar ook van alle vrijheid; het verplicht opleggen van een bepaalde cultus of ideologie;
- dat er sprake is van duidelijke tekenen van krankzinnigheid bij de hoogste gezagsdrager;
- en dat de machthebber in staat moet worden geacht over middelen te beschikken waarmee hij een grote oorlog kan ontketenen of bevorderen.

Waarbij Vermaat dan tevens opmerkt, dat dit slechts enkele, zij het wel de belangrijkste criteria zijn, die tot een zeer spaarzaam gebruik van het actieve individuele verzetsrecht zouden kunnen nopen.

Voor alle duidelijkheid zij hier nog eens benadrukt, dat hij het over het veel algemener verzetsrecht heeft en zich niet beperkt tot vormen van burgerlijke ongehoorzaamheid in een democratische samenleving. Men leze zijn artikel, dat ook in Bijbel en Wetenschap is verschenen, er op na.

(wordt vervolgd)

N.a.v. 'Filippus' bericht in
Opbouw 22 januari.

Enigszins teleurgesteld was ik n.a.v. het bericht dat er een Evangelisch Gereformeerde Kerk zou moeten komen. Ik vraag me af welke motivatie onze broeders en zusters leidt om te komen tot een dergelijk kerkverband in België. Het streven naar kerkelijke eenheid juich ik van ganser harte toe, maar de vraag is of dit wel een streven naar eenheid is. In mijn vele kontakten die ik heb mogen leggen met Belgische broeders en zusters, moet ik allereerst stellen dat ik het geweldig vind hoe de protestantse kerken van België in vele opzichten een eenheid vormen. De sfeer onder de protestanten deed me denken aan de sfeer hier in Nederland vlak na de Reformatie. Weliswaar was niet ieder dezelfde mening toegedaan, maar één ding wist men zeker: 'We voeren dezelfde strijd tegen de boze machten en krachten, die de Roomse Kerk zijn gaan beheersen!' Het is

opvallend dat de Belgen, die in een hevige taalstrijd gewikkeld zijn, in kerkelijk opzicht streven om één te zijn of te worden. Zo ontstond een tijd geleden al de Verenigde Protestantse Kerk van België als samenvoeging van drie kerkgenootschappen en zo is de grootste kerk uit de evangelische richting, de Pinkstergemeente voor een groot deel verbonden in de ELIM. Wel, dit laatste wil wat zeggen als we de Pinkstergemeenten van Nederland bezien, het lijkt wel een legpuzzel, net als de gereformeerde gezindte trouwens.

Wat de V.P.K.B. betreft, ik vind het rondit kortzichtig, als een kerk het predikaat opgelegd krijgt: 'sterk verwant met de Wereldraad'. Alsof de Wereldraad staat tegenover de Gereformeerde gezindte! Onze broeders en zusters uit Gereformeerde en Hervormde kerken behoren immers evengoed tot die gezindte als wij. Voorts moeten we denk ik oppassen, om n.a.v. het lidmaatschap van de Wereldraad een conclusie te trekken met betrekking tot het belijden van een kerk. Het Leger des Heils, dat jaren lang lid was van de Wereldraad, zou u toch niet op één lijn willen stellen met b.v. de Hervormde Kerken? De V.P.K.B. vind ik wel stukken rechtzinniger dan de Hervormde Kerk. Zo zie ik het lidmaatschap van laatstgenoemde totaal niet zitten, maar in België sloot ik mij gerust aan bij de V.P.K.B., ondanks die Wereldraad. Zelfs een aantal leden van de Pink-

stergemeenten zei tegen mij, dat vele Belgen het niet eens meer zien zitten dat Nederlanders komen evangeliseren, omdat men bang is voor scheuring. Nederland is ten slotte zo verzuimd op allerlei gebied. Laten we niet vergeten dat we wat dat betreft niet veel van de geschiedenis gemaakt hebben. Natuurlijk ben ik het ermee eens dat men streeft naar één gezamenlijke activiteit van de reformatische kerken, maar ik ben er van overtuigd dat we dat beter in samenwerking met de grootste kerk der Gereformeerder gezindte, de V.P.K.B. kunnen doen, dan zonder haar. Onze broeders en zusters zouden dat erg op prijs stellen, dat weet ik zeker. Laten we één proberen te zijn, zoals Jezus het ook bad, met als doel dat 'de wereld erkenne, dat Gij Mij gezonden hebt, en dat Gij hen liefgehad hebt, gelijk Gij Mij liefgehad hebt.' Laat dat onze bede en ons leven zijn, niet vanuit onze kracht, maar vanuit Hem, die ons zijn kracht en bijstand wil zenden.

Theo van Driel
Eperweg 64, 8167 LJ Oene

de redactie ontving

Dr J. Verkuyl, Zijn alle godsdiensten gelijk? (Geheel herziene en vermeerdere vierde druk) 152 blz., f 19,90; uitg. J. H. Kok, Kampen.

James W. Sire, Een wereld van verschil; Bewust leven met de Heer van het Heelal. 183 blz., f 27,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

B. J. Zijl, Meer dan samenwonen; Een handreiking over huwelijksmoraal, zwangerschap en gezinsvorming. 70 blz., f 9,75; uitg. Stark, Texel.

Tijd in Gods hand, verantwoordelijkheid voor het leven, onder redactie van ir. J. v. d. Graaf. Een handreiking over achtergronden, consequenties en roeping in verband met de wetgeving over abortus-provocat. Met artikelen van ir. J. v. d. Graaf, prof. dr J. Douma, mr. G. Holdijk, drs J. H. ten Hove, drs A. B. F. Hoek-van Kooten en ds A. Elshout. 149 blz., f 15,95. Uitg. Stark, Texel (Postbus 302, Oosterend-Texel).

Jacob Zwaan, Nederlands-Indië '40-'46, deel II — Japans Intermezzo, 9 maart 1942—15 augustus 1945. 275 blz., f 69,—. Uitg. Omniboek, Den Haag.

Drs J. Hoek, De omgang met Gods naam. 28 blz., f 2,50 (inkl. portokosten), uitg. door Bond tegen het v'oecken, postbus 362, Veenendaal.

Elisabethbode, themanummer over *Hoop.* Prijs variërend van 20 tot 40 cent per nummer; Postbus 100, Lochem.

Beweging 81, augustusnummer over o.a. *Kinderrecht en kindbescherming.* Postbus 149, Maarssenbroek.

De mogelijkheid bestaat dat op één of meerdere uitgaven in een bespreking wordt teruggekomen.

kerknieuws

HATTEM — Beroepen te Hattem ds H. van Ommen te Bunschoten-Spakenburg.

DS. J. SCHELHAAS — Op 14 april a.s. is ds J. Schelhaas te Zwolle 25 jaar predikant.

DS H. DE VRIES — Op 28 april a.s. is ds H. de Vries te Elburg (emeritus predikant van Nijverdal) 25 jaar predikant.

DRONTEN — Adres penningmeester der kerk: D. Schutter, Ankerstraat 19, 8251 XE Dronten. Rek. Rabobank: 3481.02542. Gironr. Rabobank Dronten: 994647.

DS KEUNING — Met ingang van 3 april 1982 is het adres van ds Keuning: Martin Luther Kink 3, 4102 GR Culemborg, tel. 03450-13243.

ONTMOETINGS DAG — Het thema van de Ontmoetingsdag in Barneveld is *bemoediging*. De leiding is in handen van ds H. J. van der Kwast. Sprekers: Drs O. Mooiweer te Enschede over het onderwerp: Waar haal je de moed vandaan!; Ds A. van der Veer, Chr. Geref. pred. te Zwolle over: Hoe spreken we elkaar moed in. Veel samenzang o.l.v. Henk Plender te Wezep. Organist: Jurriën Plender. Deklamatie door Mevr. T. Verboom-Knol.

De middagsamenkomst begint om 14.30 uur en eindigt ca. 16.15 uur. Spreker: Ds J. M. Smelik, legerpred. te Eindhoven over: Doemdenken... dom denken?

Deklamatie. Het kwartet Fam. De Gier zingt Nederlandse liederen.

Vraaggesprek over onze broederschap achter het ijzeren gordijn.

Crèche voor kinderen van 0-3 jaar. Graag opgave voor deelname aan de contactpersoon in uw gemeente. Die wordt verzocht het aantal deelnemers vóór 10 april te willen opgeven aan de heer J. A. T. Berg te Barneveld, tel. 03420-17301, zodat we een richtgetal hebben. Is er geen contactpersoon wilt u de opgave dan zelf doen? Uiterlijk voor of op 10 april.

Als de kinderen tussen de middag moeten slapen is daar gelegenheid voor, indien de ouders zelf een bedje meebrengen.

De crèche is tussen 12.00 en 13.00 uur gesloten.

Leidsters herkenbaar aan de rode armband.

EDE — Afscheidsdienst van ds Plooy. Op 28 februari 1982 nam ds Plooy afscheid van zijn gemeente in Ede. Na Uithuizen, Driesum en Heemstede als gemeente te hebben gehad sluit ds Plooy zijn predikantenloopbaan hier in Ede af. Toch zal hij wel weer een keer op de kansel klimmen.

Als schriftlezing had ds Plooy Openbaringen 1 en als tekst Openb. 2:1. De samenvatting van Openb. 1: Hij die de zeven sterren in zijn rechterhand houdt en wandelt tussen de zeven gouden kandelaars. De Here Jezus bevindt zich tussen de zeven gouden kandelaars, de zeven gemeenten in Asia, waaraan Johannes schrijft terwijl Hij de lichten verzorgt. De zeven sterren zijn de voorgangers der gemeente die hen leiden, maar met behulp van God. Hiermee benadrukt ds Plooy dat een mens al het werk niet alleen kan maar altijd Gods hulp nodig heeft.

Na de preek sprak de praeses van de kerkeraad de dominee toe. Hij bedankte ds Plooy voor al zijn zorg voor de gemeente. En dat die dank ook aan God is die ds Plooy in staat heeft gesteld dit te doen.

Intrededienst van ds Van der Linde Ds Van der Linde deed zondag 7 mrt 1982 zijn intrede in Ede. Na 's morgens bevestigd te zijn door ds Plooy. Na in Driesum, waar hij ds Plooy ook opvolgde, Urk en Heerenveen werd hij beroepen in Ede.

De schriftlezing was uit Efeze 6:10-20 de geestelijke wapenrusting. Als had hij gekozen Kol. 4:3-6 Bidt tevens voor ons opdat God een deur voor ons opene, ... Paulus kan niet spreken zonder Gods hulp. De deuren moeten opengebeden worden. Zijn werk is zonder gebed niets. Als wij volharden in het gebed ontvangen wij zegen en daarin hebben predikant en gemeente elkaar nodig.

De praeses van de kerkeraad heette ds Van der Linde en zijn gezin hartelijk welkom. Dat hij ook in deze gemeente met God het Woord mag verkondigen.

BAARN — Verslag van de regionale vergadering van de Nederlands Gereformeerde kerken, gehouden op donderdag 18 februari te Baarn. Ter tafel ligt een verzoek van de Christelijke Geref. Kerk te Utrecht-C. via de kerk te Utrecht om als waarnemer de regionale vergaderingen te mogen bijwonen. Met vreugde wordt hiervan kennisgenomen en geantwoord zal worden dat dit verzoek dan ook gaarne wordt ingewilligd.

Voorts komt ter sprake een brief van de kerk van Utrecht, waarin een oordeel wordt gevraagd over een besluit van de kerkeraad om ook vrouwen als diaken te laten dienen en over de uitlegging van art. 30 van de Ned. Gebofsbelijdenis in dit verband. Daar de meeste kerkeraden deze zaak nog niet besproken hebben wordt besloten de zaak te verwijzen naar de volgende vergadering. De kerkeraad van Utrecht wordt gevraagd de zaak nader te adstruieren.

Ter zake van een bezwaarschrift uit één der kerken tegen een besluit van de kerkeraad in een zaak van opzicht en tucht wordt besloten aan de kerkeraad in overweging te geven een drietal broeders uit de zusterkerken te ontvangen teneinde na te gaan of de kerkeraad kunnen dienen met een advies.

De volgende vergadering zal worden gehouden op 10 juni 1982 te Bilthoven.

nieuws uit breder kring

Gehandicapte Joni vrijdag 2 april in Utrecht — Joni Eareckson, de gehandicapte Amerikaanse jonge vrouw die via diverse t.v.-uitzendingen, twee films, twee boeken en een grammofoonplaat ook in Nederland in brede kring bekendheid geniet, komt begin april a.s. voor een eenmalig bezoek naar ons land.

Op vrijdagavond 2 april houdt ze in de Irenehal van de Jaarbeurs in Utrecht een toespraak op een grote bijeenkomst, georganiseerd door de jongerenafdeling van de E.O. „Ronduit”. Iedereen is daar van harte welkom. De toegang is vrij en de avond begint om acht uur (de hal is open vanaf zeven uur).

Op een zaterdag maakt Joni een duik in ondiep water, brak daarbij haar nek en raakte volledig verlamd. Ze was toen zeventien jaar. Na een lange strijd heeft Joni haar handicap in het licht van Gods liefde leren aanvaarden. Ze heeft enkele vrienden die haar voortdurend begeleiden en samen met hen is ze een nieuw werk begonnen, dat „Joni en vrienden” heet.

Joni's toespraak is niet alleen gewijd aan haar werk maar vooral aan haar relatie tot God. De titel van haar toespraak is „Gods almacht”. Vanzelfsprekend wordt er voor vertaling gezorgd. Joni zal in Utrecht ook enkele liederen ten gehore brengen. Ze wordt daarbij vocaal begeleid door een groot Nederlands jongerenkoor. De muziek zal verder worden verzorgd door de gospelgroep „The Burning Candles”. De presentatie is in handen van Jan van den Bosch.

PAASKRANT — Drie keer per jaar verzorgt de redactie van het interker-

In de serie

HULP BIJ BIJBELSTUDIE (2)

is verschenen

HET GEBED ds M. R. van den Berg
24 pag. f 3,75

Een aantal praktische bijbelstudies over het gebed.

Uit de inhoud: Wat is bidden? Gebedsverhoring, God laat Zich verbidden, Gebedsgenezing, Voorbede, Het Onze Vader.

De brochure kan gebruikt worden voor gemeenschappelijke en individuele studie.

Bestellen bij:

Albert Kok, Karveel 58-90
8242 WC Lelystad
Tel.: 03200 - 48381
Postgiro 39 10 300 (t.n.v. GLJC)

GLJC
Gereformeerd Landelijk Jeugdcomité

Een uitgave van het Gereformeerd Landelijk Jeugd Comité in samenwerking met Buijten & Schipperheijn te Amsterdam.

kelijk jongerenblad *Aktie* de uitgave van de zogenaamde „doorgeefkrant”. Deze evangelisatiekranten zijn gericht op jongeren tussen de 15 en 25 jaar. Met Pasen, tijdens de zomer en rond Kerst verschijnen deze kranten in een oplage van 100.000 exemplaren. Onlangs kwam de Paaskrant 82 uit. De Paaskrant 82 is uitgevoerd in twee kleuren en bestaat uit 8 pagina's, waarin op eenvoudige en aansprekende wijze wordt ingegaan op het belang van de dood en opstanding van Jezus Christus en de persoonlijke bekering. Veel kerken, scholen, evangelisatiecommissies en jongerengroepen verspreiden deze kranten. Voor meer informatie en gratis proefnummers kan men zich wenden tot: redactie AKTIE, postbus 8, 7640 AA Wierden, tel. 05496-3070.

Maandblad *AKTIE* over abortus en euthanasie — Vanwege het Paasfeest dat dit jaar valt in april heeft het

aprilnummer van het maandblad *Aktie* het thema „Leven en dood” meegeregen. Het interkerkelijke jongerenblad besteedt ondermeer aandacht aan de activiteiten van de Vereniging tot Bescherming van het Ongeboren Kind (V.B.O.K.). Deze vereniging tracht hulp te bieden aan aanstaande moeders die ongewenst zwanger zijn geworden, maar afzien van abortus. Verder wordt uit een opzienbarend interview duidelijk hoe actieve euthanasie wordt toegepast in een Nederlands ziekenhuis. Is men zijn leven nog zeker wanneer actieve euthanasie gelegaliseerd wordt? Onder de titel: „Er is toch nooit iemand teruggekomen” verschijnt in dit nummer een bijbelverkenning waarin wordt nagegaan wat de bijbel zegt over het „hiernamaals”. Naast een artikel over de schrijver Anton Koolhaas en enkele artikelen over gospelmuziek gaat dit nummer van *Aktie* ook in op de inhoud van het Paasfeest in het oude en nieuwe testament. Voor meer informatie of proefnummers kan men zich wenden tot de *Aktie*-administratie, postbus 73, 3970 AB Driebergen, tel. 03438-15744.

EVANGELISATIE OP DE CAMPING — Van het Chr. Geref. Evangelisatiecentrum ontvingen we volgend schrijven: Een van de mogelijkheden om met anderen te delen in het evangelie is evangelisatiewerk op de camping. Ook dit jaar is daartoe weer volop de gelegenheid. Wat is het fijn dat er in de kerken heel wat jonge mensen zijn die zich voor dit werk beschikbaar willen stellen. Zij zien terecht in dat tot een evangeliserende levenshouding, die het koninkrijk van God met zich meebrengt, ook dit werk behoort. Maar voor een goede gang van zaken zijn ook mensen van hogere leeftijd onmisbaar in dit werk daar zij meer levenservaring hebben. In verband met de vakantiespreiding worden mensen gevraagd voor de periode juli en augustus. Evenals in voorgaande jaren kunt u zich voor dit werk opgeven bij evangelist J. O. Schouten. Zodra hij uw aanmelding heeft ontvangen wordt u door hem een formulier toegestuurd waarop u uw wensen ten aanzien van tijdvak en plaats kunt vermelden. Ik hoop dat velen van u aan deze oproep gehoor zullen geven zodat br. Schouten veel reacties zal ontvangen. Zijn adres is: J. O. Schouten, v. Vosbergenlaan 16, 1701 AR Heerhugowaard, tel. 02207-13176.

DE VIJVERBERG — Aan de G.S.A. „De Vijverberg” te Ede is een part-time-afdeling sociaal cultureel werk verbonden. Bij voldoende deelname zou de academie graag starten met een groep cursisten, die deze 4-jarige opleiding zouden willen volgen met het oog op een werkkring in het kerkelijk of christelijk vormingswerk. Het gaat dus om een beroepsmatige scholing, gericht op het begeleiden van groepen in het praktische kerkewerk, zoals: kringwerk, jeugdwerk in verschillende vormen, b.v. jeugdevangelisatiewerk, diakonaal werk. De academie stelt zich voor, indien gewenst, de nodige specialisaties in het cursusprogramma in te bouwen om dat zo goed mogelijk af te stemmen op de specifieke behoeften van de cursisten. Graag wil de academie peilen of er voldoende belangstelling in den lande bestaat voor het volgen van deze cursus. Zij, die in principe belangstelling

daarvoor hebben of nadere informatie wensen, worden uitgenodigd zich te wenden tot de school en dit kenbaar te maken. De minimumleeftijd voor deze opleiding is 25 jaar, maar wie een jaar ervaring heeft, b.v. als vrijwilliger, kan vanaf 23 jaar meedoen. Men moet vanaf het tweede cursusjaar 20 uur per week in de werksoort bezig zijn. Vooropleiding: Havo, VWO of MBO. Wie een dergelijk diploma niet heeft maar qua kennisniveau geschikt is, kan aan de academie zelf een toelatingsexamen afleggen. De opleidingsduur is 4 jaar, gemiddeld anderhalve dag per week; het eerste jaar één dag van 16.00-22.00 uur. Kosten: beperkt. Het diploma geeft dezelfde bevoegdheden als dat van de dagopleiding. Naast bovengenoemde opleiding kan men aan de academie ook een cursus volgen in de parttime-afd. Maatschappelijk Werk. Alle inlichtingen, schriftelijk of telefonisch bij de G.S.A. „De Vijverberg” Padberglaan 1, postbus 8071, 6710 AB Ede, tel. 08380-19168.

PREEKVOORZIENING

Welke predikant of student wil in de vakantietijd voorgaan in de Ned. Geref. Kerk te Maastricht op 15 aug., 29 aug. en 5 sept.?

Tel. 04494 - 42787.

Heer, weduwnaar, 66 jaar, zoekt

REISGENOOT

voor 18-daagse hotelvakantiereis naar Noorse fjorden.

Kosten ruim f 2.000,—.

J. Vos Wzn.

Oost-Kinderdijk 23, Alblasserdam
Tel. 01859 - 4422.

Zwitserland — Wolfhalden

Kt. Appenzell

CHALET TE HUUR

gedurende de zomermaanden.
Ligging 800 meter — uitzicht over Bodensee. Max. 6 pers.

Tel.: 09 - 41 64 67 1234

Ref.: 053 - 35 45 02.

Zoekt U voor Uw vakanties iets anders?

Evangelische Camping

„t Beloofde Land”

biedt U

een afwisselend programma tijdens Paas-, Zomer- en Herfstvakantie.

Bovendien beschikken wij over groepsaccommodatie. Speciale tarieven in voor- en naseizoen.

Vraag folder.

Bosweg 17, Voorthuizen, tel. 03429-2942

Voor al uw
handels- en familiedrukwerk - boeken folders enz.

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist

De Gereformeerde Sociale Academie „de Vijverberg” te Ede

attendeert erop, dat er gelegenheid is

**zich aan te melden als
student(e) voor de part-time
opleiding (kursus '82/83)**

Er zijn twee studierichtingen:

- kultureel werk
- maatschappelijk werk

AANMELDING EN INFORMATIE (ook over toelatingsexamens):

Postbus 8071, 6710 AB Ede (Gld.),
telefoon (08380) 1.91.68

Aanmelding voor de dagopleiding (studierichtingen m.w., k.w., i.w.) is ook nog mogelijk.

gereformeerde sociale academie
de vijverberg te ede

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over
kerkelijke/christelijke activiteiten
te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen
van abonnementen: uitsluitend
bij de administratie. Abonnementen
kunnen ieder moment ingaan, doch
slechts per 31 december
eindigen. Opzeggen uiterlijk
tot 15 november.

Abonnementenprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.